

ERZURUM KENTİ ÖRNEĞİNDE, KENT ORMANI NİTELİĞİ TAŞIYAN ALANLARIN REKRASYONEL KULLANIM OLANAKLARININ BELİRLENMESİ

Serkan ÖZER¹, Nalan YILDIZ¹

¹Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Fakültesi, 25240 Erzurum, sozer2000@hotmail.com

ÖZET

Giderek büyüyen ve beton yığınları haline gelen kentlerde kent ormanlarının önemi de giderek artmaktadır. Kent ormanları kent halkının doğa özlemini giderildiği mekanlardır. Ayrıca bu alanlar kent halkının rekreasyon ihtiyaçlarının karşılandığı alanlardır. Erzurum kentinde de bu amaçla kullanılan belediye sınırları içinde üç alan bulunmaktadır. Bunlar Üniversite Koruluğu, Abdurrahman Gazi Türbesi ve Orman İl Müdürlüğü'nün yaptırdığı Kent Ormanı rekreasyon alanlarıdır. Çalışma bu alanların kullanım potansiyelinin belirlenmesi ve eksikliklerin tespit edilerek çözüm önerilerinin ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Çalışma alanlarında yapılan incelemeler sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmiş, rekreasyon alanları puanlandırılmıştır. Bu puanlamalara göre Üniversite koruluğu 25, Abdurrahman Gazi 31 ve Kent Ormanı 38 puan almıştır. Ayrıca bu alanlarda önemli bir şekilde donanım eksikliği ve kalitesiz malzeme kullanıldığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda alanların yeniden planlama çalışmasının uzmanlarca yapılması gerekliliği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erzurum kenti, Kent Ormanı, Rekreasyon, Kullanım Potansiyeli, Çözüm Önerileri

DETERMINATION OF RECREATIONAL USE POSSIBILITIES OF URBAN FOREST AREAS IN THE SAMPLE OF ERZURUM CITY

ABSTRACT

Urban forest are gaining importance in consistently expanding urban areas. Urban forest meet the needs of people longing for nature. In addition, these areas can meet recreational demands of urban people. There are three such areas included in the municipal boundaries of the city of Erzurum. These urban forest areas are forest in University property, Abdurrahman Gazi Tomb and the forest area belonging to Forestry Administration. These areas can be used for recreational purposes. This study was conducted to determine use possibilities of these areas and their deficiencies while proposing solutions for these deficiencies. Data collected as the consequence of the field surveys in the areas, these areas were scored. According to these scores, forests in University property, Abdurrahman Gazi and belonging to Forest Administration got 25, 31 and 38 points respectively. In addition to these findings, recreational areas in these forests should be redesigned in order to remove deficiencies.

Key words: Erzurum, Urban Forest, Recreation, Use Possibility, Solution Proposals

1. GİRİŞ

Kent ormanlarının önemi gelişen büyüyen kentsel yapılar içinde giderek artmaktadır. Kentler büyürken kentsel alanlar insanlar açısından daha sağlıklı mekânlar haline gelmektedir. Aslında kentleşme süreci oldukça kısadır. 19. yy'da sanayi devrimi ile hızla ivme kazanmış ve 1900'lü yıllar "kentsel devrim" in yüzyılı olmuştur (UN, 1980). 1900 yılında dünya nüfusunun sadece onda biri, yani 160 milyon kişi kentlerde yaşıyor iken, 2000 yılının başlarında bu oran 20 kat artarak dünyanın yarısı (3,2 milyar

insan) kentlerde yaşamaktadır (Ponting, 1991). Ayrıca, dünya Bankasının öngörüsüne göre, 2025 yılı için toplam nüfusun %88 inin kentsel bölgelerde olabileceği belirtilmektedir (Polat, 2006).

Kentsel alanlar dünya yüzeyinin % 2'sini kaplamakta olmasına rağmen, dünya kaynaklarının % 75'ini tüketmektedir (Wiemann, 1996). Kentsel mekanlar insanların kendileri için oluşturduğu yaşam mekanları olmasına rağmen, maalesef giderek doğadan uzaklaşarak yaşanması zor mekanlar haline gelmektedir.

Zira, yerleşmeler geliştikçe, nüfus yoğunlukları arttıkça, çevre kirliliği artmakta, yeşil alanlar azalmakta ve kentin fonksiyonel alanlarla doğal alanlar arasında denge bozulmaktadır (Gül vd., 2007). Kentlerin betonlaşmış yapı kitleleri arasında kalan açık-yeşil alanlar ve onların baskın elemanı ağaçlar, insan ile doğa arasındaki bozulan ilişkinin dengelenmesinde ve kentsel yaşam koşullarının iyileştirilmesinde önemli bir konuma sahiptir (Gül, 2002). Bu açıdan kentsel mekanlarda kent ormanlarının önemi ortaya çıkmaktadır. Kent ormanı teriminin geçmişi çok kısadır. Kent ormanlığı kavramı ilk defa 1965 yılında Toronto Üniversitesinde gündeme gelmiş (Miller, 1997). Miller (1997), kent ormanını "Belediye sınırları içinde ve çevresinde ağaç ve ağaç toplulukları ile ilgili planlama, tasarlama, tesisi ve yönetimi yanı sıra diğer yaban hayatı habitatları, rekreasyon olanakları, peyzaj tasarımı, yerel ağaç atık veya artıkların yeniden işlenip kullanılabilir hale getirilmesi gibi çok amaçlı yönetim sistemini kapsayabilmektedir" şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca kent ormanı üzerine farklı kişiler çok sayıda tanımlamalar yapılmıştır (Jorgensen 1974; Wenger, 1984; Grey ve Deneke, 1986; Dunster ve Dunster, 1996; Harris vd., 1999; Konijnendijk, 2003; Yücel, 2004; Aslanboğa, 2004).

Kent ormanlarının kentsel ekosistem içerisinde önemli bir yeri vardır ve kent insanına ekonomik, ekolojik ve sosyal yönden birçok faydası bulunmaktadır (Yılmaz vd, 2006). McPherson (2004)'e göre; bir kent ormanında bulunan 40 yaşındaki bir dişbudak ağacı gölgeleme etkisi ile ısıtma sistemi için harcanan enerji maliyetini % 7 oranında azaltmakta ve çevresindeki konutların fiyatını %1 oranında artırmaktadır. Genel olarak kent ormanları; kent iklimini dengeleme, kentteki hava kalitesini artırma, atmosferik sera etkisini önleme, su dengesini sağlama, toprak erozyonunu önleme, gürültüyü azaltma ve biyolojik çeşitliliği koruma gibi işlevleri ile ekolojik anlamda da bir çok yarar sağlamaktadır. Kentlerde bitkilendirilmiş alanlar, yapıların çevrelerinde iklimi etkilemekte, termal etki sağlamaktadır (Givoni, 1991).

Buna ilaveten Ulrich (1990)'a göre kent ormanları stresi azaltarak insanların kendilerini daha rahat hissetmelerini sağlamaktadır ve psikolojik sağlığı iyileştirme açısından önemli rol oynamaktadır. Ağaçlara ve doğaya yakın yerlerde yaşayan insanlar, ağaçlardan ve doğadan uzak yaşayan insanlara göre daha az zihin yorgunluğu çekmektedirler (Kaplan, 1987; Hartig vd., 1991). Dwyer vd. (1992)'e göre, kent ormanları kentlerin estetik ve rekreasyonel değerini artırmakta, kent insanının psikolojik, sosyal ve kültürel katkıları yapmaktadır. Bu anlamda kentsel yeşil alanlar, bunlar içinde de kent ormanları insanların yaşam kalitelerinin artmasına önemli katkıda sağlarlar. Kent ormanları, kent halkının dinlenme, eğlenme gibi rekreasyonel ihtiyaçlarının karşılandığı, doğaya özlemlerinin giderildiği alanlardır. Ancak kent ormanı niteliği taşıyan ve koruma statüsü olmayan yeşil alanlar rant kurbanı olmaktadır. Ülkemizdeki çoğu kent, kişi başına belirlenen 10 m² yeşil alan miktarının maalesef çok çok altındadır. Bu yüzden kent yeşil alanlarının artırılması ve korunması önem arz etmektedir. Bu açıdan kent ormanları ve bu nitelikteki alanlar kentler için çok önemlidir.

Erzurum kenti yeşil alan miktarı yönünden oldukça yetersizdir. Kişi başına düşen yeşil alan miktarı yapılan bir çalışmada 1 m²'nin altında bulunmuştur (Yılmaz, 1994). Bu

açından Erzurum kent ormanlarının önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Ayrıca bu alanları kentin en önemli rekreasyonel alanlarıdır. Çalışma, Erzurum kenti belediye sınırları içinde kalan Üniversite Koruluğu, Abdurrahman Gazi Türbesi ve Orman İl Müdürlüğü'nün yaptırdığı Kent Ormanı rekreasyon alanlarının kent için önemini ortaya çıkarılması ve halkın bu alanlara ilgisinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Ayrıca çalışmada bu alanların eksikliklerinin belirlenerek yapılması gerekli çalışmalar hakkında da önerilerde bulunulmuştur.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

2.1 Materyal

Erzurum kenti doğu Anadolu bölgesinin önemli ve büyük kentleri arasındadır. Kent, Doğu Anadolu Bölgesinin Kuzeydoğu kesiminde $39^{\circ} 55'$ kuzey enlemleri ile $41^{\circ} 16'$ doğu boylamları arasında yer almaktadır. Erzurum kuzeyinde Rize ve Artvin, batısında Bayburt ve Erzincan güneyinde Bingöl ve Muş, doğusunda ise Kars ve Ağrı illeri ile sınırlıdır. Yerleşim büyük ölçüde batıdan gelerek, kuzeydoğuya yönelen demiryolu ile güneyindeki Trabzon-Erzurum E-80 transit karayolu arasında ve yakın çevresinde yoğunlaşmıştır (Doğanay, 1988) (Şekil 1).

Erzurum'da özellikle kırsal kesimde halk geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır. Bunun yanı sıra memur ve işçi istihdamı, üniversite öğrencileri ve askeri birliklerin bulunması ekonominin hareketlilik bakımından önemli bir etki sağlamakla birlikte sosyo-kültürel yönden de olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Erzurum'da okuma-yazma oranı % 86,5 tir (Anonim, 2009). Kentin Nüfusu son sayımlara göre 373939 kişi çıkmıştır (Anonim, 2008).

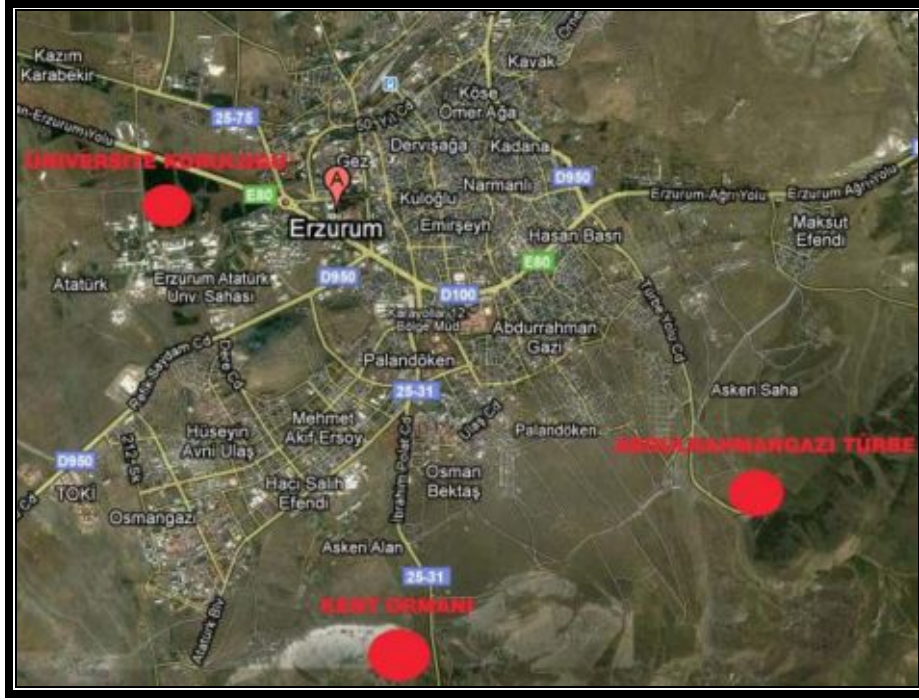

Şekil 1. Erzurum Kent Haritası (<http://earth.google.com/>)

Çok eski bir yerleşim alanı olan Erzurum'un tarihi M.Ö. 4000 yıllarına kadar inmektedir. 1514 yılında Osmanlı topraklarına katılan Erzurum'un esaslı bir şekilde imarı Kanuni Sultan Süleyman döneminde yapılmıştır. Ancak son yıllarda da hızlı bir değişim

içine giren kentin merkez dışında üç ana yerleşim bölgesi bulunmaktadır. Bunlar Yakutiye, Palandöken ve Aziziye merkez ilçeleridir.

Çalışmanın ana materyali ise Üniversite Koruluğu, Abdurrahman Gazi Türbesi ve Orman İl Müdürlüğü'nün yaptırdığı Kent Ormanı rekreasyon alanları oluşturmaktadır (Şekil 2). Bu alanların üçü de Erzurum Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde bulunmaktadır ve Üniversite Koruluğu, Atatürk Üniversitesi'nin işletmekte, diğer ikisi ise Büyükşehir Belediyesi tarafından işletilmektedir.

Şekil 2. Üniversite Koruluğu, Abdurrahman Gazi Türbesi ve Kent Ormanı Rekreasyon Alanları (<http://earth.google.com/>)

2.2. Yöntem

Çalışmada peyzaj araştırma yöntemlerinden etüt, veri toplama, analiz ve sentez kullanılmıştır. Etüt aşamasında çalışma alanları olan Üniversite Koruluğu, Abdurrahman Gazi Türbesi ve Orman İl Müdürlüğü'nün yaptırdığı Kent Ormanı rekreasyon alanlarının gezilerek mevcut durumu incelenmiştir. Bu incelemede bu üç alanında mevcut kullanım durumları ve donanım durumları tespit edilmiştir. Kullanım yoğunluklarını belirlemek için hava şartlarının rekreasyon için uygun olduğu Haziran Temmuz ve Ağustos aylarında hafta sonu alanlarda araç sayımı yapılmış ve ortalamaları alınmıştır. Donanımda ise rekreasyon alanlarının masa kamelya, çocuk oyun alanı, lavabo, aydınlatma vb. açılardan incelenmiştir. Ayrıca bu alanları en iyi temsil edebilecek örneklerin fotoğrafları çekilmiştir. Veri toplama aşamasında çalışmayla ilgili literatürler taranmış, Orman Bölge Müdürlüğü Orman İşletme Müdürlüğü, Erzurum Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü ve Üniversite Yeşil Saha Müdürlüğü ile görüşülerek çalışma alanlarıyla ilgili bilgiler toplanmıştır.

Analiz aşamasında elde edilen bütün veriler değerlendirilmiş, rekreasyon alanları puanlandırılmıştır. Rekreasyonu üzerinde önemli etkisi olduğu düşünülen ve puanlamaya tabi tutulan veriler: Özgünlük/Gizlilik, Rekreasyon Talebi, Donanımı, Malzeme Kalitesi,

Tasarımı, Kış Etkisi, Kış Manzarası, Ulaşılabilirlik, Bitki Çeşitliliği, Yaban hayatı, Topoğrafik Değişkenlik, Görsel Etki, Gece Kullanımı, Doğallık, Manzara/Vista, Aktivite Çeşitliliği, Büyüklük, Koruma/Güvenlik olarak belirlenmiştir. Puanlamada 0 alanda hiç olmadığı ve değerlendirme dışı olan, 1 kötü, 2 iyi ve 3 çok iyi olarak değerlendirilmiştir. Son olarak sentez aşamasında alanların daha iyi hale getirilmesi ve kent ormanlarının kent için önemi belirtilmiştir.

3. BULGULAR

Erzurum kenti yeşil alanlar yönünden oldukça fakirdir. Kentin yeşil alanlarını İl Çevre Orman Müdürlüğü'nün kent çevresinde özellikle Palandöken Dağı çevresinde son yıllarda yaptığı ağaçlandırma çalışmalar sonucunda kentin yeşil alan miktarı önemli oranda artmıştır. Bu alanlar dışında kentin en önemli yeşil alanlarını Üniversite Koruluğu, Fuar Alanı, Asri Mezarlık, Askeri Alanlar, Kiremitlik Tabyası, Kamu kurum ve kuruluşlarının bahçeleri oluşturmaktadır. Bu alanlardan Üniversite Koruluğu, Palandöken Dağı eteklerindeki Abdurrahman Gazi Türbesinin bulunduğu alan ile yine dağ eteğindeki yeni yapılan Kent Ormanı özellikle rekreasyon amaçlı kullanılmaktadır. Erzurum kenti için çok önemi olan Atatürk Üniversite yerleşkesi oldukça büyük alan üzerine kurulmuş ve ağaçlık alanlarıyla kentin en önemli yeşil alanını oluşturmaktadır. 3200 ha'lık üniversite arazisinin yarısından fazlasını oluşturan ağaçlık alanların miktarı ise 1743 ha'dır. Bunun ise 2.1 ha'sı rekreasyon alanı olarak ayrılmıştır.

Üniversite Koruluğundaki piknik alanı üniversite yerleşkesi içinde; Erzurum-Erzincan yolu ile üniversite binalarının bulunduğu arada ve kent merkezinin hemen bitişindedir. Alana toplu ulaşım araçları ile rahatça ulaşılabilir. Konumu nedeniyle bu alan oldukça yoğun ilgi görmektedir. Yoğun ilgiden dolayı halka ve öğrencilere kapatılan alan şimdi sadece üniversite çalışanlarına yönelik hizmet etmektedir. Üniversite koruluğu yaklaşık 21 dönüm üzerine kurulmuştur. Bu alanda 37 kamelya, 12 piknik masası, 2 çöp bidonu, 1 lavabo, 1 çeşme, aydınlatma, kamelyaların yanında basit ve yarden ocaklar ve yaklaşık 80 araçlık otopark bulunmaktadır. Alanda ağaç olarak *Pinus sylvestris L.* (Sarıçam), *Betula bendula L.* (Sarkık huş), *Ulmus glabra L.* (Karaağaç) mevcuttur. Çalı türlerine rastlanmamıştır (Şekil 3). Bu alanın malzeme kalitesinin iyi olması, ulaşımın kolaylığı, güvenlik bulunması ve gece kullanımlarının olanak vermesi ile diğer alanlara göre üstünlüğünü oluşturmaktadır (Çizelge 1).

Şekil 3. Üniversite Koruluğundaki rekreasyon alanı

Yapılan üç aylık gözlemlerde alanın hafta sonlarında tamamen dolu olduğu ve yaklaşık ortalama 83 aracın bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ulaşımın rahat olduğu alana üniversiteden yürüyerek veya toplu ulaşım araçlarıyla da gelenler bulunmaktadır. Piknik alanında oturma yerleri tamamen dolu olup bunun dışında da yerlerde oturup piknik yapılmaktadır. Kapasitesinin üstünde talep gören alanda yoğun insan bulunması nedeniyle yeşil yer yüzeyi bozulmaya başlamıştır. Üniversite koruluğunu ayrıca donanım olarak ta önemli eksikliklere sahiptir. Bu alanda su yüzeyi ve çocuk oyun alanı, spor sahaları, su yüzeyleri, yağmur barınağı ve satış büfesinin eksikliği de gözlenmektedir. Ayrıca alanda çöp sorunu görülmektedir. Yoğun talep nedeniyle yerler yeterince temiz değildir. Izgara dumanları oturma yerlerinin yakınlığı nedeniyle insanları etkilemektedir. Rekreasyon alanının yanından geçen asfalt yol ve asfalt yapılmış otopark bulunmasına rağmen rekreasyon alanının içinin olduğu gibi bırakılması ve döşeme yapılmaması önemli eksiklik olarak gözlenmektedir. Bu alanda çalı türlerinin bulunmaması diğer eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Üniversite Koruluğunun tasarım, topoğrafik değişkenlik ve yaban hayatı yönünün olmaması diğer alanlara göre eksiklikleri olarak görülmektedir (Çizelge 1) .

Abdurrahman Gazi Türbesi, Palandöken Dağının eteklerinde ve kentin Güneydoğusunda bulunmaktadır. Bu rekreasyon alanı da özellikle piknikçiler tarafından yoğun olarak tercih edilmektedir. Özellikle piknik ile türbe ziyaretini birleştirmek isteyen kent halkının fazlasıyla tercih ettiği alanlardandır. Kenti yüksekten gören güzel manzaraya sahiptir. Abdurrahman Gazi Türbe rekreasyon alanı diğer alanlara göre daha büyük bir alana ve kapasiteye sahiptir. Yaklaşık olarak 5.3 ha'lık bir alana kurulan alanda 52 kamelya, 8 masa, 2 lavabo, 3 çeşme, 1 çocuk oyun alanı ve otopark sahiptir. Ayrıca bu alanda lokanta bulunmakta ve lokanta 14 pergolaya sahiptir. Bitki türleri olarak; *Populus nigra L.* (Kara kavak), *Pinus sylvestris L.* (Sarıçam) ve *Acer negundo L.* (Dişbudak yapraklı akçaağaç) bulunmaktadır. Abdurrahman Gazi Türbe rekreasyon alanının vista/manzara ve büyüklüğü en önemli artısını oluşturmaktadır (Çizelge 1) .

Alana özel araçlar dışında, saate bir giden belediye otobüsü ile gidilmektedir ancak bu tek otobüs yetersiz kalmaktadır. Abdurrahman Gazi Türbesine yürüyerek ulaşmak oldukça zordur. Bu alanın en büyük sorunu çok kalitesiz malzemenin kullanılması ve oldukça harap bir durumda bulunmasıdır. Yine bu alanda da su yüzeyi ve yağmur barınağı yoktur. Yine yoğun kullanımdan dolayı çöp sorunu ortaya çıkmaktadır. Yer döşemesi kullanılmayan alanda yoğun kullanım nedeniyle toprak yüzeyindeki yeşil örtü kalkmıştır. Ayrıca alanda çalı yok, bitki çeşitliliği az ve kullanımı ise oldukça kötüdür (Şekil 4). Abdurrahman Gazi'nin gece kullanımının olmaması, malzeme kalitesi ve tasarımının kötü olması ise belirgin eksiklikleri olarak sayılabilir (Çizelge 1) .

Şekil 4. Abdurrahman Gazi Türbe rekreasyon alanı

Çevre ve Orman İl Müdürlüğü'nün dağ eteklerinde yaptığı ağaçlandırma çalışmaları ise kentin diğer önemli ağaçlık alanlarıdır. 2006 yılında yapılan kent ormanı hemen kentin üstünde kayak tesislerinin ve otellerin yanında bulunmaktadır. Toplam 717 ha'lık alan kaplamaktadır. Bu alanın 3.5 ha'sı ise rekreasyon amaçlı Kent Ormanı'na ayrılmıştır. Kentin güney kısmında bulunan bu alan için araç başına asgari bir ücret alınmakta ve belediye tarafından işletilmektedir. Diğer alanlara göre daha az kapasiteye sahiptir. 43 otopark alanına sahip olan bu alanın 6 kamelyası, 37 adet ise masası vardır. Kent ormanı ayrıca birer adet lavabo, şelale, gözetleme kulesi, çocuk oyun alanı, gölet, futbol ile voleybol sahası, girişte kontrol ünitesi, yağmur barınağını da bünyesinde bulundurmaktadır. Bitki türleri olarak; *Populus nigra L.* (Kara kavak), *Salix nigra L.* (Kara söğüt), *Betula pendula L.* (Sarkık huş) ve *Pinus sylvestris L.* (Sarıçam) bulunmaktadır (Şekil 5). Kent ormanı özgünlük/gizemlilik, donanımı, topoğrafik değişkenlik, aktivite çeşitliliğinin fazla olması ile diğer alanlara göre üstünlüğünü oluşturmaktadır (Çizelge 1) .

Şekil 5. Kent Ormanı rekreasyon alanı

Diğer alanlara göre daha donanımlı olarak yapılmasına rağmen kullanılan malzeme kalitesi çok iyi değildir. Kent ormanın yakınına kadar asfalt olan alanda yol döşemesi yoktur ve bu yüzden yağmur yağdığı anda çamur önemli sorun olmaktadır. Ayrıca satış büfesi ve diğer alanlar gibi çalı çeşitliliği bulunmamaktadır. Yine bu alana yürüyerek ulaşmak oldukça zordur ve toplu ulaşım aracının yokluğu diğer eksiklik olarak görülmektedir. Gece kullanımının olmaması ve tasarımının iyi olmaması belirgin eksiklikleri olarak görülmektedir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Alanların Özelliklerine Göre Puanlamaları

ÖZELLİK	ÜNİVERSİTE KORULUĞU	ABDURRAHMAN GAZİ TÜRBESİ	KENT ORMANI
Özgünlük/Gizemlilik	1	2	3
Rekreasyon Talebi	3	3	3
Donanımı	1	2	3
Malzeme Kalitesi	3	0	2
Tasarımı	0	0	1
Kış Manzarası	3	3	3
Ulaşılabilirlik	3	3	3
Bitki Çeşitliliği	1	1	1
Yaban hayatı	0	1	2
Topoğrafik Değişkenlik	0	2	3
Görsel Etki	1	2	3
Gece Kullanımı	2	0	0
Doğallık	1	3	2
Manzara/Vista	1	3	3
Aktivite Çeşitliliği	1	2	3
Büyükölçü	1	3	2
Koruma/Güvenlik	3	2	2
TOPLAM	25	32	39

Puanlamalar sonucunda özellikle kış manzarası ve ulaşılabilirlik bakımından üç alanda oldukça iyi durumda olmalarına rağmen, tasarım ve bitki çeşitliliği yönünden ise oldukça kötü oldukları ortaya çıkmıştır.

4. SONUÇ

Kentlerde ekonomik ve sosyal ihtiyaçlar doğrultusunda çevre kirliliği artmış ve birçok sorunla yaşayan kent halkının yeşile ve doğaya ihtiyaçları ön plana çıkmıştır (Yılmaz vd, 2004). Buradaki en önemli eksikliklerden birisi kentlerdeki yeşil alan miktarlarının yetersizliğidir. Kentsel mekanlar içindeki yeşil alanlar çevresel sorunların çözümünde, halkın yeşile olan özleminin giderilmesinde ve rekreasyon ihtiyaçlarının karşılanmasında çok önemli rol oynamaktadır (Gedikli, 2004). Kent ormanlarının kent için öneminin büyük olmasından dolayı kentteki tüm ağaçlık alanlar ve hatta tek ağaç bile kent ormanı olarak kabul edilmektedir (Kuchelmeister, 2000).

Kent ormanlarının yasal bir tanımının ve korunmasının olamaması bu konudaki en büyük eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle belediyelerin bu alanları rant kapısı olarak görmesi kent ormanlarının acil olarak bir yasa ile korunması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır (Coşkun ve Velioğlu, 2004). Maalesef çoğu belediyede olduğu gibi Erzurum kentinde de belediyelerine bağlı ağaçlık alanlar rant baskısı altındadır. Halbuki kent ormanları ve bu nitelikteki yeşil alanlar, kentin istenmeyen yönlerde gelişmesini önlemede büyük faydaları olmaktadır. Ayrıca sarıçamların bu alanlarda kullanılması ile kentin hem kış turizmi açısından kış manzaralarının oluşturulmasında hem de kentin kışın kirli havasının azaltılabilir.

Ağaçlık alanlar, Erzurum kentinin yetersiz olan yeşil alan miktarını artırmakla kalmayıp kent halkının rekreasyon ihtiyacını karşılamada çok önemli rol üstlenmektedir (Yılmaz, 1994). Soğuk iklim nedeniyle uzun süre kapalı mekanlarda kalan kent halkı,

havaaların ısınmasıyla birlikte kent içi ve yakın çevresindeki rekreasyonel alanlara yoğun ilgi göstermektedir. Erzurum kentinde kent ormanı niteliği taşıyan ve kent halkının rekreasyon ihtiyaçlarının karşılandığı üç alan bulunmaktadır. Bu alanlar Üniversite koruluğu, Kent Ormanı ve Abdurrahman Gazi Türbesidir. Bu üç alanda kent halkı için büyük önem taşımaktadır. Çünkü bu alanlar belediye sınırları içinde bulunması, diğer rekreasyon alanlarının kente 20-30 km mesafelerde olması bu rekreasyon alanlarının önemini daha iyi ortaya çıkarmaktadır. Kentte halkın doğayla buluştuğu ve rekreasyon ihtiyaçlarının karşılandığı yerler olması nedeniyle bu alanlar yoğun talep görmekte ve yaz aylarında hafta sonları tamamen dolmaktadır. Ancak yapılan araştırmada bu üç alanda da yoğun talep görmesine rağmen Etili ve Şişman (2004)'ün belirlediği gibi birçok eksikliğe rastlanmıştır. Araştırılan alanlarının üçünde de tasarımın iyi olmaması ve bitki çeşitliliğinin az olması belirgin en önemli eksikliği olarak görülmüştür. Kış manzarsının güzelliği, ulaşılabilir olması ve talebin fazla olması artı değerleri olarak görülmektedir. Yapılan puanlamada rekreasyon amaçla yapılan Kent Ormanının amacına kısmen ulaştığı, diğer alanlara göre daha iyi olduğu belirlenmiştir. İncelenen üç rekreasyon alanının da belirtilen eksikliklerin giderilmesi için iyi bir tasarım yapılması ile daha etkin ve konforlu kullanımları sağlanabilir. Ayrıca alanların taşıma kapasiteleri hesaplanmalı ve daha sonraları meydana gelecek bozulma ve kirlenmeye karşı bakım işlemlerinin titizlikle yapılması gerekmektedir.

Rekreasyon amaçlı yapılacak alanların oluşturulmasında basit çalışmalar yerine konunun önemini anlaşılacak daha ciddi çalışmaların yapılmalıdır. Yoğun talep gören ve yetersiz kalan rekreasyon alanları için başta Erzurum Büyükşehir ve diğer alt belediyeler olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşların da kentin farklı yerlerinde rekreasyon alanlarının oluşturulması için çalışmalara başlamaları ve bu çalışmaların daha dikkatli ve özenli yapılması Erzurum kenti ve kent halkı için büyük faydaları olacaktır.

5. KAYNAKLAR

- Anonim (2005). Erzurum Turizm Rehberi. Erzurum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Mega Basım, İstanbul.
- Anonim (2008). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Veri Tabanı.
- Anonim (2009). Erzurum Valiliği, [http:// www.erkurum.gov.tr.30.12.2009](http://www.erkurum.gov.tr.30.12.2009)
- Aslanboğa, İ. (2004). Kent ormancılığı bağlamında ormanların işlevleri. 1. Ulusal Kent Ormancılığı Kongresi, 3-18, Ankara.
- Coşkun A. A. ve Velioğlu N. (2004). Kent Ormanı Tanımı ve Hukuksal Boyutu. I. Ulusal Kent Ormancılığı Kongresi, 19-33, Ankara.
- Doğanay H., (1988). Erzurum'un Genel Coğrafya Özellikleri. Feh Edebiyat Fak. Yay. No:56, s:143, Erzurum.
- Dunster, J., Dunster, K. (1996). Dictionary of Natural Resource Management. UBC Pres. University of British Columbia, Vancouver, B.C., Canada. p:363.
- Dwyer, J. F., McPherson, E. G., Schroeder, H. W., Rowntree, R. A. (1992). Assessing the benefits and costs of the urban forest . Journal of Arboriculture, 18(5).
- Etili B. ve Şişman E. E. (2004). Edirne Söğütlük Ormanı Rekreasyonel Potansiyeli ve Kullanım Olanaklarının Geliştirilmesi Üzerinde Bir Araştırma. I. Ulusal Kent Ormancılığı Kongresi, 157-168, Ankara.

- Gedikli R. (2004). Rekreasyon Kullanımında Kent ormanlarının önemi ve Açık Yeşil Alan Standartları. I. Ulusal Kent Ormancılığı Kongresi, 34-53, Ankara.
- Grey, G. W., Deneke, F.J. (1986). Urban Forestry. New York: John Wiley and Sons.
- Gül, A. (2002). Orman Peyzajı ve Rekreasyonu Ders Notları, SDÜ Orman Mühendisliği Bölümü, Lisans Ders Notu, Isparta. (Basılmamış).
- Gül, A., O. Nayır, ve ğ. Eraslan (2007), Kent kimliği üzerinde kent ormanlarının rolü ve etkisi. SDU. 15. Yıl Mühendislik Mimarlık Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 14-16 Kasım 2007), s: 304-311, Isparta
- Givoni, B. (1991). Impact of planted areas on urban environmental quality: A review. Atmospheric Environment, 25 (3), 289-299.
- Harris, R.W., Clark, J.R., Matheny, N.P. (1999). Arboriculture. Integrated Management of Landscape Trees, Shrubs and Vines. Prentice Hall. Upper Saddle River, New Jersey 07558, p:7-15.
- Hartig, T., Mang, M., Evans, G. W. (1991). Restorative effects of natural environment experiences. Environment and Behavior, 23, 3-26.
- <http://earth.google.com/> 30.12.2009
- Jorgensen, E. (1974). Towards an urban forestry concept. Prepared for the 10th Commonwealth Forestry conference, Ottawa, Canada .
- Kaplan, S. (1987). Mental Fatigue and The Designed Environment. Public Environments, Washington.
- Keller, T. (1979). The Possibilities of Using Plants to Alleviate the Effects of Motorvehicles, TRRL Symposium Report 513, DOE/DT.
- Konijnendijk, C. (2003). A decade of Urban Forestry in Europe, Forest Policy and Economics 5, p 173-186, Elsevier Science.
- Kuchelmeister, G. (2000). Trees for The urban Millennium: Urban forestry Update, Unasylva 200, Vol. 51, p 49-55.
- McPherson, E. G. (2004). Trees and energy conservation. Urban Forest Cut Energy Costs. www.americanforest.org Nowak, D. J.
- Miller, R.W. (1997), Urban Forestry Planning and Managing Urban Greenspaces. Second Edition Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey 07458.
- Polat, E. (2006). Kentsel Coğrafya, SDU MMF Yayın No: 62. s:19. Isparta.
- Ponting, C. (1991). A Green History of the World, Penguin Books, New York/United Nations, World Urbanization Prospects: The 1996 Revision.
- UN (United Nations) (1980). The Growth in the World's Urban and Rural Population 1950-2000, Population Studies No: 68, New York.
- Wenger, K.F. (1984). Forestry Handbook, Second Edition, 887, ISBN 0-471-06227-8 A Wiley-Interscience, Publication.
- Wiemann, C. (1996). "Downsizing Infrastructure", Technology Review, May/June, 1996.
- Yılmaz H., Yıldız N. ve Alper P. (2004). Kent Ormanı Kavramı; Erzurum Kenti Örneği. I. Ulusal Kent Ormancılığı Kongresi, 315-330, Ankara.
- Yılmaz S. (1994). Erzurum Kenti Açık ve Yeşil Alanlarının Saptanması ve Kent İçi Açık Yeşil Alan İlkeleri Yönünden Saptanması.
- Yılmaz S., Bulut Z. ve Yeşil P. (2006). Kent Ormanlarının Kentsel Mekana Sağladığı Faydalar. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg.. 37 (1), 131-136, .Erzurum.
- Yücel, E. (2004). Kent ormancılığının önemi ve Eskişehir'den bir örnek. 1. Ulusal Kent Ormancılığı Kongresi, 551-565, Ankara.